

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
Facultatea de Istorie și Filosofie
Departamentul Filosofie și Antropologie

Tatiana MĂRGĂRINT

METODE CALITATIVE ÎN CERCETAREA SOCIALĂ

Ghid metodic

CHIȘINĂU, 2023

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Facultatea de Istorie și Filosofie

Departamentul Filosofie și Antropologie

Tatiana MĂRGĂRINT

**METODE CALITATIVE
ÎN CERCETAREA SOCIALĂ**

Ghid metodic

*Aprobat de
Consiliul Calității al USM*

CHIȘINĂU, 2023

Editura USM

CZU 303.4(075.8)

M 36

Recomandat de Departamentul Filosofie și Antropologie și de
Consiliul Facultății de Istorie și Filosofie.

Recenzent: *Ludmila DUMNEANU*, doctor în drept, conferențiar
universitar

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Mărgărint, Tatiana.

Metode calitative în cercetarea socială: Ghid metodic / Tatiana
Mărgărint; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie
și Filosofie, Departamentul Filosofie și Antropologie. – Chișinău:
Editura USM, 2023. – 64 p.

Referințe bibliogr.: p. 60-61 (20 tit.). – 50 ex.

ISBN 978-9975-62-554-8.

303.4(075.8)

M 36

ISBN 978-9975-62-554-8

© Tatiana MĂRGĂRINT, 2023

© EdUSM, 2023

CUPRINS

PRELIMINARII	4
I. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI	5
II. ADMINISTRAREA CURSULUI	7
III. STRATEGII DE EVALUARE.....	9
IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR DE CURS, DE SEMINAR ȘI ALE LUCRULUI INDIVIDUAL ..	12
V. CONȚINUTUL ORELOR DE CURS ȘI DE SEMINAR.....	13
VI. BIBLIOGRAFIE.....	60
VII. CERINȚE PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI.....	62
VIII. LISTA PROIECTELOR DE CERCETARE	64

PRELIMINARII

Cursul universitar *Metode calitative în cercetarea socială* își propune să prezinte detaliat modalitățile de realizare a cercetărilor calitative, ca scop principal fiind familiarizarea studenților anului II de la specialitățile Antropologie și Filosofie cu cele mai importante metode și tehnici de cercetare socială, precum și dezvoltarea, pe baza cunoștințelor teoretice și empirice, a competențelor necesare unui cercetător al domeniului social, unui antropolog. Acest curs este unul de bază în pregătirea studenților ca specialiști în domeniul antropologiei, filosofiei; astfel, acesta se concentrează pe aplicații practice menite să contribuie la o mai bună înțelegere și cunoaștere a metodelor studiate. Cunoștințele dobândite în cadrul acestei discipline pot fi aplicate la elaborarea tezelor de licență, a proiectelor de cercetare.

Modelul calitativist de cercetare socială are în atenție subiectivitatea umană, socialul construit și interpretat prin interacțiunea simbolurilor, motivațiilor, așteptărilor, reprezentărilor individuale și colective. Specifică metodelor calitative este realitatea socio-psihiologică, în special viața unui grup, a unei comunități, reacțiile indivizilor, analiza situațiilor de interacțiune interindividuală sau intergrup, experiența trăită în viața cotidiană.

Cercetarea calitativă contribuie la: îmbunătățirea procesului decizional în activitatea profesională ulterioară; rezolvarea problemelor; dezvoltarea gândirii critice și analitice; utilizarea mai critică a literaturii privind cercetarea; consolidarea morală a studenților. Ne propunem ca studenții să realizeze cercetări ale socialului în mod independent, să respecte regulile deontologiei profesionale, să susțină public rezultatele propriei cercetări. Interpretarea calitativă a datelor, obținută prin aplicarea interviurilor aprofundate și focus grupurilor, analizei de documente, va conține expresii din materialul obținut, urmate de interpretări, categorizări, clasificări etc. Studenții vor înțelege că analiza literaturii de specialitate este foarte importantă prin aceea că arată corecta poziționare a cercetării în domeniul dat. În calitate de profesioniști, absolvenții vor folosi tehnici și vor elabora metodologii de cercetare pentru a consolida, îmbunătăți, dezvolta, perfecționa și promova practicile din domeniul profesional practicat după absolvire.

I. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să identifice baza teoretică a cursului *Metode calitative în cercetarea socială*;
- să utilizeze corect conceptele specifice domeniului;
- să explice avantajele și limitele specifice diverselor tipuri de cercetări;
- să determine opțiunile metodologice corespunzătoare unor demersuri concrete de cercetare;
- să determine specificul elaborării designului de cercetare, prin consultarea diverselor cercetări calitative;
- să relateze despre importanța studiului disciplinei *Metode calitative în cercetarea socială*.

La nivel de aplicare:

- să elaboreze designul cercetării la temele considerate actuale;
- să evalueze metodele, tehnicile și instrumentele utilizate în realizarea unor cercetări concrete;
- să aplice instrumentele realizate în cadrul proiectelor de cercetare individuală;
- să distingă rolul eticii în cercetările antropologice;
- să demonstreze necesitatea responsabilității în realizarea unor cercetări antropologice.

La nivel de integrare:

- să dezvolte capacități de a opera metodologic, în funcție de contexte socioculturale, și micro-contexte;
- să rezolve prin colaborare situațiile problemă;
- să argumenteze poziția proprie cu privire la unele situații-problemă în studiul disciplinei *Metode calitative în cercetarea socială*;
- să evalueze ideile principale din lucrările propuse studiului individual, necesare devenirii profesionale proprii;
- să autoevalueze abilitățile obținute în cadrul studierii cursului.

Cuvinte-cheie: cercetare calitativă, cercetător; design de cercetare, observație, observație participativă, grilă de observație, interviu, interviu nestructurat, interviu semistrukturat, interviu structurat, focus grup, ghid de interviu, studiu de caz, tipuri de studiu de caz, document, tipuri de document, măsurători, analiză, analiză de conținut, analiză calitativă, analiză cantitativă, analiza datelor, interpretarea datelor, raport de cercetare, validitate, fidelitate, etică în cercetarea calitativă, probleme de etică, triangulare, triangulare metodologică, triangularea datelor, triangularea investigatorului, triangulare teoretică, publicul cercetării, diseminare.

II. ADMINISTRAREA CURSULUI

Forma de învățământ	Denumirea disciplinei	Responsabil de disciplină	Semestrul	Ore				Evaluarea	Nr. de credite	
				Total	inclusiv					
					C	S	L			LI
cu frecvență la zi	Metode calitative în cercetarea socială	Tatiana Mărgărint	III	30	16	14		30	ex.	4

COMPETENȚE PROFESIONALE ȘI FINALITĂȚI DE STUDIU

COMPETENȚE PROFESIONALE	FINALITĂȚI DE STUDIU / REZULTATE ALE ÎNVĂȚĂRII
Analiza specificului metodelor calitative utilizate în științele precum Antropologia, Filosofia, Sociologia, Istoria, Jurnalismul, Psihologia.	A aplica metodele și tehnicile de bază din domeniul <i>Metodelor calitative</i> în studierea problemelor actuale ale societății.
Identificarea problemelor de cercetare care pot fi abordate prin intermediul metodelor calitative pornind de la studiile cantitative realizate la moment în Republica Moldova.	A genera idei noi în urma analizei studiilor existente în care metodele centrale sunt cele calitative. A elabora metodologii de cercetare calitative la diverse teme privind studierea problemelor actuale existente în societate.
Înțelegerea structurii unui proiect de cercetare din domeniul Antropologiei, Filosofiei, Istoriei, Sociologiei identificând metodele calitative și tehnicile adecvate de elaborare a unui astfel de proiect conform scopului și obiectivelor stabilite.	A proiecta studii în care metodele principale să fie cele calitative și proiectarea unor cercetări realizând eșantionarea corectă a populației alese.

<p>Proiectarea unor cercetări având ca grup țintă grupuri socioculturale izolate.</p>	<p>A demonstra abilități de analiză calitativă a informației culese pe teren, cu și fără referire la context, a conținutului manifest, precum și a celui latent etc.</p> <p>A implementa în activitatea profesională deontologia profesională cu acele principii importante de respectat și a-și asuma responsabilitatea pentru concluziile formulate.</p>
<p>Înțelegerea aplicării corecte a tehnicilor de elaborare și prezentare a comunicărilor în Power Point pentru a oferi într-un limbaj corect din punct de vedere științific rezultatele studiilor realizate.</p>	<p>A demonstra abilități de prezentare a proiectelor de cercetare realizate în cadrul cursului în fața unui auditoriu (cum ar fi colegii) sau în cadrul conferințelor.</p>
<p>Identificarea studiilor calitative din domeniul Antropologiei și Sociologiei realizate în Republica Moldova, România etc., acordarea unei atenții sporite metodelor și instrumentelor utilizate în aceste cercetări.</p>	<p>A evalua critic studiile calitative din domeniul Sociologiei, Antropologiei prin prezentări publice, discuții în grup cu participarea unui cadru didactic cu experiență.</p>
<p>Înțelegerea importanței evaluării critice a muncii în echipă și a muncii individuale în realizarea studiilor la tematica vizând economicul, politicul, culturalul și socialul.</p>	<p>A se autoevalua în urma realizării diverselor propuneri de proiecte de cercetare.</p>

III. STRATEGII DE EVALUARE

Formele de organizare a instruirii

Instruirea va fi organizată:

- frontal cu grupa de 20-40 de studenți
- învățământ pe grupe (cu microgrup de 3-8 studenți, cu grupe de 8-15 studenți – în sala de studii și în afara sălilor de studii);
- învățământ individual (cu 1-2 studenți, în sala de studii și în afara sălilor de studii în timpul activităților de teren).

Strategii/tehnologii didactice aplicate

Strategiile didactice aplicate vor avea în vedere optimizarea activităților de instruire prin alegerea **metodelor** și **obiectivelor** pedagogice cu valoare de modele de acțiune care vor sugera un traseu de parcurs.

Metodele aplicate:

1. Metodele expositive cu următoarele forme

1. **Explicația** prin clarificarea unui adevăr științific, pe baza unui șir de argumentații. Obiectul explicației (un concept, un fenomen, un principiu, o lege, o regulă) este prezentat astfel încât să devină inteligibil pentru studenți.
2. **Prelegerea** constă în transmiterea unui volum mare de informații, selectate și organizate pe baza unui plan de idei. Pe parcursul prelegerii, recurgem la argumentări, definiții, comparații, exemple, concluzii în vederea prezentării accesibile și convingătoare a tezei propuse.
3. **Conversația** este o metodă care valorifică dialogul în vederea realizării obiectivelor procesului de învățământ:
 - conversația *de verificare (catihetică)*, în care întrebările sunt de tip reproductiv, vizând cunoștințe predate și învățate și solicitând cu prioritate memoria;
 - conversația *euristică*, în care întrebările sunt de tip productiv, solicitând cu prioritate gândirea în prelucrarea și sistematizarea datelor cunoscute în vederea unor comparații, interpretări sau exprimări de opinii personale. Se ajunge astfel la cunoștințe noi, „descoperite” de student prin efort personal (etimo-

logic: „evriskein”, gr. = „a descoperi”). Se mai numește și conversație socratică; părintele fiind considerat filosoful grec Socrate;

- *conversația de consolidare*, prin care se urmărește repetarea și sistematizarea cunoștințelor.
- 4. **Problematizarea.** Esența acestei metode constă în crearea, pe parcursul învățării, a unor situații-problemă și rezolvarea acestora de către studenți care, pornind de la cunoștințele anterior însușite, ajung la adevăruri noi. Noile cunoștințe nu mai sunt astfel „predate” studenților gata elaborate, ci sunt obținute prin efort propriu.
- 5. **Lectura (studiul cărții).** În cazul acestei metode, sursa informațiilor o reprezintă textul scris – în primul rând lucrările de specialitate, dar și manualele, dicționarele, enciclopediile, revistele, culegerile ș.a. Studenții citesc cu intenția de a învăța, dobândind astfel cunoștințe prin efort personal.
- 6. **Metoda lucrărilor practice** constă în efectuarea de către studenți a unor sarcini cu caracter aplicativ: de proiectare, de execuție, de analiză, de evaluare. Prin această metodă se realizează: învățarea de priceperi și deprinderi; achiziționarea unor strategii de rezolvare a unor probleme practice; consolidarea, aprofundarea și sistematizarea cunoștințelor.
- 7. **Metoda proiectelor.** Această metodă se bazează pe anticiparea mentală și pe efectuarea unor acțiuni complexe, legate de o temă impusă sau aleasă de studenți. Activitatea studenților se desfășoară în mod independent, individual sau în grup, într-un timp mai îndelungat (o săptămână, o lună etc.).
- 8. **Metoda studiului de caz** este metoda care valorifică în învățare „cazul”, adică o situație reală, semnificativă pentru un anumit domeniu și care se cere a fi analizată și rezolvată. „Cazul” ales trebuie să fie autentic, reprezentativ, accesibil, să conțină o problemă de rezolvat prin adunare de informații și luarea unei decizii.

Probe de evaluare (mostre)

Test

**pentru examen la disciplina *Metode calitative în cercetarea socială*,
Anul II/III, Licență**

Subiectul I. Interviu individual ca metodă de cercetare a socialului

- 1) Indicați caracteristicile generale ale interviului (3 pct.)
- 2) Comparați specificul elaborării ghidului de interviu semistructurat și a celui nestructurat (5 pct.)
- 3) Evaluați metoda interviului individual în studiul socialului (7 pct.)

Subiectul II. Raportul de cercetare

- 1) Indicați componentele raportului de cercetare (3 pct.)
- 2) Analizați componentele: Concluzii și recomandări prezente în raport (5 pct.)
- 3) Evaluați importanța deontologiei cercetătorului în studiul socialului (7 pct.)

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR DE CURS, DE SEMINAR ȘI ALE LUCRULUI INDIVIDUAL

Nr. d/o	Unități de conținut	Ore		
		Curs	Seminar	Lucrul individual
1.	Noțiuni de bază ale cercetării calitative în științele sociale. Etapele unei cercetări calitative	2	2	4
2.	Observația. Tehnici participative și non-participative ale observației	2	2	5
3.	Metoda interviului calitativ	2	2	4
4.	Interviul de grup	-	2	-
5.	Metoda Studiului de caz	2	2	-
6.	Analiza documentelor sociale	-	2	5
7.	Analiza de conținut	2	-	4
8.	Prelucrarea, analiza și interpretarea datelor calitative	2	2	4
9.	Validitatea și fidelitatea în cercetarea calitativă. Etica în cercetarea calitativă	2	-	4
10.	Triangularea. Publicul cercetărilor	2	-	-
Total		16	14	30

V. CONȚINUTUL ORELOR DE CURS ȘI DE SEMINAR

1. NOȚIUNI DE BAZĂ ALE CERCETĂRII CALITATIVE ÎN ȘTIINȚELE SOCIALE. ETAPELE UNEI CERCETĂRI CALITATIVE

Unități de conținut

- Cercetarea cantitativă și calitativă în studierea fenomenelor sociale
- Etapele cercetărilor calitative și cantitative
- Postura cercetătorului în cercetarea calitativă

Obiective

Studentii vor urmări:

- să determine specificul metodologiilor calitative;
- să identifice particularitățile cercetării cantitative și ale celei calitative;
- să analizeze etapele unei cercetări calitative;
- să evalueze rolul cercetătorului în cercetarea calitativă;
- să argumenteze importanța planificării cercetărilor în domeniul social.

Cuvinte-cheie: cercetare calitativă, cercetare cantitativă, etapele cercetării, postura cercetătorului.

Cercetările calitative se bazează pe presupunerea că oamenii atribuie anumite semnificații lumii în care trăiesc, iar aceste semnificații sunt într-o anumită măsură diferite de la o persoană la alta (Myers, 2000). Investigarea modului în care oamenii își trăiesc experiențele de viață oferă posibilitatea de a descrie realități subiective diferite. Cercetarea calitativă caută să surprindă o realitate unică în varietatea experiențelor individuale.

Cercetare calitativă: Cercetare ce studiază aspecte ale vieții sociale apelând la metode precum interviul aprofundat, observația participativă, analiza de conținut calitativă etc. care nu sunt verificabile cantitativ.

Cercetare cantitativă: Cercetare ce presupune culegerea unor date, prin intermediul anchetei, sondajului de opinie, în formă numerică în vederea analizei cantitative.

Diferența dintre o cercetare *cantitativă* și una *calitativă* începe odată cu formularea problemei cercetării (Kuma, 2011). Abordarea cantitativă se bazează pe o formulare specifică, în care atât variabilele, cât și relațiile dintre ele sunt bine precizate (ipoteză). Cel mai frecvent, cercetările sunt de tip confirmator, urmărind verificarea uneia sau a mai multor ipoteze. În abordarea calitativă problema cercetării se formulează, de regulă, în termeni generali, ceea ce lasă loc unui proces de investigare flexibil, de tip explorator. Bazându-se cu precădere pe analiza semnificației cuvintelor în locul semnificației numerelor, metoda calitativă oferă posibilitatea unei înțelegeri mai profunde a subiectului cercetării și, pe această cale, șansa unei explicații mai complexe a acestuia. În loc de a fi studiată prin descompunere în constructe și relații transversale, ca în metoda cantitativă, abordarea calitativă propune analiza întregului și a dinamicii fluide a relațiilor dintre fenomene. În fond, acesta este și obiectivul metodei cantitative, atâta doar că încearcă să ajungă la el pe o cale indirectă, mediată de măsurare și analiza statistică a datelor.

Metoda vine din grecescul *methodos*, semnificând „cale”, „mijloc”, „mod de expunere”. Metoda se referă la ansamblul procedeelelor și tehnicilor de culegere și prelucrare a datelor empirice, în vederea confirmării sau infirmării unor teorii sau ipoteze științifice.

O ilustrare simplificată a specificului abordării cantitative și calitative ar putea fi pusă în evidență prin diferența dintre răspunsurile la întrebarea: „Cât de satisfăcut sunteți de locul dvs. de muncă?”. Într-o cercetare cantitativă, variantele de răspuns la această întrebare ar putea merge de la 1=„foarte puțin satisfăcut”, la 7=„foarte satisfăcut”, iar răspunsul dat de unul dintre participanți ar putea fi, de exemplu, 5=„oarecum satisfăcut”. Răspunsurile la această întrebare obținute de la un eșantion de participanți se pot traduce într-o valoare medie (de ex., 3.48). Într-o

cercetare calitativă însă, aceeași persoană ar putea răspunde: „Nu este rău unde lucrez, șeful este destul de înțelegător, cu cei mai mulți dintre colegi mă înțeleg bine, dar munca pe care o fac este mai degrabă plictisitoare, iar speranțele că în viitor voi putea promova sunt destul de scăzute”. Diferența dintre cele două abordări este aceea dintre un răspuns unidimensional, precis și ușor de prelucrat statistic, în primul caz, și un răspuns complex, multidimensional (relația cu șeful, relația cu colegii, aprecierea muncii, posibilitățile de dezvoltare) și dificil de prelucrat, în al doilea caz. Cu alte cuvinte, datele calitative surprind experiența trăită, în toată bogăția și dinamica ei. În opinia lui Miles și Huberman (1994), unul dintre punctele tari ale abordării calitative constă tocmai în faptul că surprind evenimente reale, care apar în condiții naturale, iar contextul, a cărui influență este, de regulă, izolată în abordarea cantitativă, aici este luată în considerare. Dar acest avantaj se află în umbra unui dezavantaj care nu poate fi neglijat: exploatarea datelor calitative depinde de abilitățile, competența și profunzimea analitică a cercetătorului, într-o măsură mult mai mare decât în cazul metodei cantitative.

În general, datele cantitative sunt relativ ușor de procesat, dar au o profunzime limitată, în timp ce datele calitative sunt mai complexe, dar și mai dificil de procesat din cauză profunzimii lor. O posibilă sursă de confuzie între aceste două abordări rezidă în faptul că există date calitative chiar și în cercetările cantitative, atunci când avem variabile măsurate la nivel nominal sau ordinal, spre deosebire de variabilele măsurate la nivel de interval sau de raport. Pe de altă parte, nici cercetarea calitativă, așa cum vom vedea mai târziu, nu este complet lipsită de analize de tip cantitativ.

Cercetarea începe de obicei cu identificarea unei probleme urmată de formularea de întrebări sau obiective ale cercetării. Pornind de la aceasta, cercetătorul stabilește cum să răspundă cel mai bine la aceste întrebări și deci decide ce informații să colecteze, cum vor fi colectate și cum vor fi analizate pentru a răspunde la întrebarea formulată în studiu. Pentru a decide dacă un anumit subiect este recomandat a fi abordat prin metoda cantitativă sau calitativă, Taris et al. (2010) consideră că cercetarea calitativă este de preferat celei cantitative în următoarele situații:

- atunci când obiectivul central al cercetării este contextul;
- dacă obiectivul central al cercetării se bazează pe interpretarea pe care o dau subiecții;
- dacă profunzimea și bogăția analizei sunt esențiale pentru obiectivul cercetării;
- atunci când cercetarea are un caracter explorator.

Tipurile de cercetări frecvent întâlnite în investigația empirică pot fi grupate în trei mari categorii:

- ✓ *cercetările exploratorii* – în acest caz demersul de cercetare încearcă să ofere răspunsuri la întrebările privind procese și fenomene nou-apărute în spațiul social. Utilitatea practică apare puțin mai târziu;
- ✓ *cercetările descriptive* – vin să detalieze, să ofere o imagine amănunțită asupra unor situații, fenomene sau procese pe care le analizăm. Aici regăsim cât se poate de utile perspectivele diferite și/sau complementare oferite de demersurile de tip calitativ și de cele de tip cantitativ;
- ✓ *cercetările proiective* – vin să evidențieze tendințele sau evoluțiile viitoare ale unor fenomene utilizând date și informații culese cu ajutorul unor metode și tehnici de tip calitativ sau cantitativ în cadrul celorlalte tipuri de investigații. Configurarea unor evoluții viitoare (prognoze) nu este totdeauna ușor de realizat.

Etapele cercetării. Vivar și colab. (2007) identifică nu mai puțin de 17 pași în dezvoltarea unei propuneri pentru o cercetare calitativă: (1) selectarea temei; (2) introducerea suportului teoretic; (3) prezentarea semnificației studiului; (4) definirea conceptelor; (5) stabilirea scopului și obiectivelor; (6) alegerea modelului de cercetare; (7) fixarea cadrului teoretic; (8) alegerea metodelor de colectare a datelor; (9) planificarea colectării datelor; (10) descrierea procedurii de analiză a datelor; (11) amplificarea calității datelor; (12) raportarea problemelor de natură etică; (13) prezentarea limitelor studiului; (14) publicarea rezultatelor; (15) planificarea timpului; (16) elaborarea concluziilor; (17) prezentarea listei de referințe bibliografice.

Ipoteza. O cercetare care infirmă o ipoteză e tot atât de valoroasă ca și una care confirmă o ipoteză. De exemplu, o cercetare care ne arată că metodele de educație aplicate nu sunt eficiente e la fel de valoroasă ca și una care ar arăta că metodele respective sunt eficiente în educație. În domeniul sociouman, mulți cercetători consideră că falsificarea unei ipoteze e chiar mai relevantă decât validarea ei.

Eșantionul. Marshall descrie trei strategii principale de eșantionare: eșantionul de conveniență (cel mai puțin riguros, utilizând cazurile disponibile), eșantionul rațional (cazurile sunt alese de cercetător, în funcție de relevanța estimată în raport cu tema cercetării) și eșantionul teoretic, asociat cu modelul teoriei empirice, eșantionul se constituie în funcție de cadrul teoretic al cercetării, modificându-se pe parcurs, în funcție de dinamica procesului de teoretizare a rezultatelor, până se atinge saturația teoretică a conceptului studiat.

Postura cercetătorului în cercetarea calitativă. În cercetarea calitativă principalul instrument pentru colectarea datelor este însuși cercetătorul (Mertens, 2005). El decide ce întrebări pune, în ce ordine, ce observă, ce anume notează din ceea ce vede sau din răspunsurile primite. De cele mai multe ori, însăși intrarea în mediul de cercetare este o problemă care trebuie rezolvată cu atenție. Aceasta se poate face printr-o serie de întâlniri preliminare de prezentare, prin negociere, prin participarea la unele activități informale, sau poate decurge dintr-un statut formal, impus instituțional (Popa, 1985). În principiu, cu cât diferențele dintre caracteristicile demografice (vârstă, gen, etnie, rasă) și culturale dintre cercetător și persoanele din mediul investigat sunt mai mari, cu atât este posibil ca dificultățile de acceptare să fie mai ridicate. De asemenea, problema acceptării este mai complexă în cazul comunităților „închise” (de ex., găști de cartier, grupuri profesionale speciale, extrem de coezive, cum ar fi militari din trupele speciale, piloți etc.).

Tematica și sarcinile seminarului

NOȚIUNI DE BAZĂ ALE CERCETĂRII CALITATIVE ÎN ȘTIINȚELE SOCIALE. ETAPELE UNEI CERCETĂRI CALITATIVE

Sarcini de învățare/evaluare

- Analizați rolul cercetătorului în cercetarea calitativă.
- Identificați avantajele cercetării calitative în raport cu cercetările cantitative. Argumentați poziția.
- Identificați, pe internet, la bibliotecă, un studiu calitativ și analizați: fundamentarea teoretică, obiectivele, eșantionul utilizat, argumentația autorilor pentru alegerea metodei calitative, dacă există, modelul de cercetare, tehnicile de recoltare și analiză a datelor, precum și concluziile acestuia.

Bibliografie:

1. AGABRIAN, M. *Cercetarea calitativă a socialului*. Iași: Institutul European, 2004.
2. BABAN, A. *Metodologia cercetării calitative*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
3. CHELCEA, S. *Inițiere în cercetarea sociologică*. București: Comunicare.ro, 2004.
4. CHELCEA, S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica, 2004.
5. ILUȚ, P. *Abordarea calitativă a socioumanului*. Iași: Polirom, 1997.
6. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
7. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

2. OBSERVAȚIA. TEHNICI PARTICIPATIVE ȘI NON-PARTICIPATIVE ALE OBSERVAȚIEI

Unități de conținut

- Caracteristica generală a metodei observației
- Tipologia observațiilor. Observația participativă și observația neparticipativă
- Etapele observației calitative
- Dificultățile în realizarea observației calitative

Obiective

Studentii vor urmări:

- să definească conceptul de observație;
- să analizeze diferite tipuri de observație;
- să reliefeze particularitățile observației participative;
- să analizeze etapele de desfășurare a observației calitative;
- să elaboreze o grilă de observație.

Cuvinte-cheie: *observație, observație participativă, grilă de observație.*

Observația – operație generală de cunoaștere a realității, care presupune contactul nemijlocit al cercetătorului cu respectiva realitate: a observa înseamnă „a vedea cu ochii tăi”, „a auzi cu urechile tale” etc. și a produce un ansamblu de cunoștințe / informații pe această bază.

Observație participativă – metodă calitativă de investigație socială, în care cercetătorul participă la viața cotidiană a cadrului social studiat și își notează experiențele și observațiile.

Termenul „observație directă” se referă strict la observațiile în care cercetătorul poate fi el însuși observat de către subiecți (observatorul observat). Principalul *dezavantaj* al acestei observări reciproce este acela că poate conduce la diminuarea validității datelor, din cauză că generează modificări în comportamentele subiecților, fie prin faptul că cer-

cetătorul nu-și poate păstra neutralitatea (nu poate rămâne întotdeauna impasibil la ce se întâmplă), fie prin simpla lui prezență ca „străin”. În cazul observației de la distanță (remote observation), cercetătorul nu este observat de subiecți. Datele sunt recoltate utilizând un suport tehnic (fotografia, mijloacele audio-video, falsa oglindă).

Avantajele observației pot fi sintetizate prin câteva caracteristici majore:

- permite o relație directă cu realitatea investigată;
- permite contactul cu mediul natural în care se manifestă fenomenul studiat;
- permite contactul în timp real cu fenomenul studiat.

În ciuda acestor avantaje evidente, calitatea datelor recoltate se află sub **riscul** influenței observatorului. Simpla sa prezență, dar și caracteristicile personale ale observatorului (personalitate, atitudine, experiența personală, similitudinea cu subiectul observat etc.) pot perturba manifestarea naturală a fenomenului studiat. Una dintre modalitățile de evitare a acestui neajuns este observația discretă, în care observatorul este invizibil persoanelor observate (fie prin utilizarea unor mijloace ascunse de înregistrare, fie prin utilizarea unor sisteme de mascare).

Indiferent de obiectivele cercetării și de natura fenomenului supus observației, există patru mari probleme pe care cercetătorul trebuie să le rezolve, pentru a se asigura că datele recoltate sunt sistematice și semnificative:

a) Care este obiectul observației? Acesta poate fi extrem de variat: caracteristicile bio-constituționale ale subiecților; comportamentul verbal lingvistic (conținutul verbalizării) și extralingvistic (aspecte formale ale verbalizării, cum ar fi viteza, claritatea, intensitatea, tendința de a întrerupe etc.); comportamentul non-verbal (expresivitatea corporală și facială); dinamica și raporturile spațiale între persoanele observate; activități profesionale (performanța individuală, cooperare etc.) (Frankfort-Nachmias and Nachmias, 2000).

b) Unde și când va avea loc procesul observației? În mod obișnuit, cercetătorul nu își poate permite observarea completă a unui fenomen pe toată durata desfășurării lui. Ca urmare, se impune selectarea unui

„eșantion temporal”, care poate fi continuu sau discontinuu. Alegerea momentelor trebuie făcută astfel încât să permită, pe de o parte, surprinderea momentelor semnificative în raport cu obiectivul cercetării și, pe de altă parte, să evite pierderea unor momente relevante. În cazul observării unor situații „standardizate”, care au o anumită predictibilitate, eșantionarea temporală nu este o problemă dificilă, dar există și situații a căror evoluție este fluctuantă și imprevizibilă, ceea ce face ca observația să fie dependentă, într-o anumită măsură, de hazard.

c) Cum vor fi înregistrate/consemnate datele? Observatorul este, de regulă, confruntat cu o avalanșă de informații, iar înregistrarea lor pentru analiza ulterioară este crucială. În funcție de natura situației și de resursele disponibile pot fi utilizate orice modalități de înregistrare, de la notițele scrise (verbale sau grafice) până la cele audio sau video.

d) Cât de mare este inferența cercetătorului în realitatea supusă observației? Aceasta este una dintre cele mai delicate probleme legate de metoda observației. Din acest punct de vedere, Creswell (2008) descrie cinci niveluri de implicare a observatorului:

- observarea ca participant;
- participarea ca observator;
- mai mult participant decât observator;
- mai mult observator decât participant;
- observator în primă fază și apoi participant în a doua fază.

Un exemplu de cercetare bazată pe metoda observației este studiul lui Krantz (1979) privind relația dintre obezitate și comportamentele sociale în cofetării. Datele de observație au condus la concluzia că persoanele cu obezitate moderată tind să frecventeze cofetăriile în grup, în timp ce cei cu obezitate ridicată merg la cofetărie mai degrabă singuri.

Etapele metodei observației: formularea temei, documentarea, formularea scopului, formularea obiectivelor, determinarea tipului de observație aplicat, identificarea grupului țintă, pregătirea fișei de observație, activitatea în teren, analiza datelor, formularea concluziilor și recomandărilor, redactarea raportului cercetării.

Datele de observație pot fi înregistrate pe suport:

- de hârtie;

- înregistrări audio, video;
- fotografic.

Natura și forma observației vor varia foarte mult în funcție de metoda de cercetare și de întrebarea de cercetare. Este important să nu fie subestimată dificultatea acestei metode. Regulă importantă este să posedăm anumite practici de observare înainte de cercetarea propriu-zisă.

Tematica și sarcinile seminarului

OBSERVAȚIA. TEHNICI PARTICIPATIVE ȘI NON-PARTICIPATIVE ALE OBSERVAȚIEI

Sarcini de învățare/evaluare

Realizați observații în unul dintre contextele de mai jos:

- ✓ la un teren de joacă;
- ✓ în grupul vostru de studii, la anumite cursuri;
- ✓ într-o piață în spațiu liber;
- ✓ la ieșirea dintr-o școală sau grădiniță etc.

Redactați un raport al observației realizate.

Bibliografie:

1. CHELCEA, S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica, 2004.
2. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
3. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
4. VLĂSCLEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

3. METODA INTERVIULUI CALITATIV

Unități de conținut

- Caracteristica generală a metodei interviului
- Etapele aplicării metodei interviului
- Avantajele și dezavantajele metodei interviului
- Elaborarea ghidului de interviu

Obiective

Studentii vor urmări:

- să identifice caracteristicile metodei interviului în cercetarea socială;
- să analizeze avantajele și dezavantajele interviului ca metodă;
- să determine tipurile de interviu calitativ;
- să relateze despre specificul desfășurării interviului calitativ;
- să elaboreze un ghid de interviu.

Cuvinte-cheie: *interviu, interviu nestructurat, interviu semiestructurat, interviul structurat, ghid de interviu.*

În mod obișnuit, interviul este o modalitate prin care cercetătorul explorează universul psihic, subiectiv al altor persoane. Cercetătorul este interesat nu atât de „ce spune subiectul”, cât de „resorturile și motivele” care se află în spatele spuselor acestuia. Din acest motiv, interviul calitativ este etichetat adesea ca „aprofundat” (in-depth) sau „cuprinzător” (comprehensive) (Krahn and Putnam, 2005). Un astfel de interviu nu presupune întrebări elaborate, ele putând fi uneori simple îndemnuri la descrierea propriilor stări și experiențe (Clinchy, 2003). Mai mult decât a ști să pună întrebări, cercetătorul trebuie să știe să asculte și să favorizeze prin atitudinea sa deschiderea persoanei cu care discută (Chase, 2003).

Populația cercetată

Termenul „populație” se referă la una sau mai multe unități sociale care are /au o legătură cu problema cercetată. Astfel de unități pot fi:

- o categorie sociodemografică: de exemplu, persoanele adulte angajate; persoanele căsătorite cu copii; persoanele infectate cu HIV/SIDA; rromii etc.;
- un grup social, formal sau informal, concret, care poate fi delimitat în spațiu și timp: un sat / oraș, un cartier, o comunitate religioasă, o școală, o întreprindere, un partid politic etc.;
- un ansamblu de indivizi care au o serie de caracteristici comune, clar specificate: de exemplu, utilizatorii unui serviciu medical, adolescenți, persoane din mediul rural etc.

Atunci când populația studiată sau unitățile de cercetare, sau terenul de cercetare sunt de dimensiuni mici, ele sunt cercetate în întregime (comprehensive study – Goetz și Lecompte, 1984). Dacă, însă, sunt de dimensiuni mari, suntem nevoiți ca, din rațiuni de economie de resurse și de timp, să izolăm un fragment și să realizăm cercetarea asupra lui.

Eșantionul (sample) este un fragment pe care îl extragem, îl izolăm din populația studiată, din unitățile de cercetare sau din terenul de cercetare și pe care îl supunem efectiv cercetării.

Eșantionarea (sampling) constă într-o succesiune de proceduri / operații prin care selectăm sistematic un fragment dintr-un ansamblu real, în acord cu un set de criterii.

David Silverman (2004:75) distinge între două tipuri de spații sociale (terenuri) în care poate avea loc o cercetare:

- ✓ deschise sau publice – unde accesul e liber și putem realiza cercetări fără a avea nevoie de aprobarea cuiva; de exemplu, spațiile publice sau spațiile în care trăiesc minorități recunoscute social ca vulnerabile și care fac obiectul unor politici sociale;
- ✓ închise sau private – unde accesul e condiționat de obținerea unei aprobări formale sau / și informale de la gatekeeperi; de exemplu, organizații, grupuri deviate, spații ale vieții private / intime.

Nu există proceduri standardizate de eșantionare în metodologia calitativă. Vorbim despre strategii de eșantionare, adică despre o succesiune de decizii care depind integral de reflecția teoretico-epistemologică și de alegerile fiecărui cercetător:

- prima opțiune trebuie făcută la începutul cercetării, dar eșantionarea continuă pe tot parcursul culegerii / producerii datelor; alegerile inițiale pot fi abandonate pe parcurs;
- accesul economic – un criteriu al alegerii: alegem cazuri la îndemână, oameni dornici să colaboreze sau măcar suficient de deschiși / curioși etc.

Metode de eșantionare:

- ✓ cazul neașteptat (*opportunistic*) sau incidentul critic: e un caz (eveniment, situație) neobișnuit, atipic, care apare spontan și dezvăluie aspecte foarte semnificative, dar care trec în mod obișnuit neobservate; de obicei, deschide noi linii de gândire și incită la reformularea întrebărilor de cercetare sau a ipotezelor;
- ✓ cazurile la îndemână (*convenience sample*): sunt cazurile pe care le putem accesa cu ușurință; au avantajul că reduc costurile cercetării și timpul necesar, dar și dezavantajul că validitatea / credibilitatea concluziilor e mai mică;
- eșantionarea „bulgăre de zăpadă” (*snowball sampling*) sau în lanț (*chain sampling*): identificăm cazurile care ne pot oferi informațiile cele mai sigure, bogate și profunde despre problema noastră de cercetare întrebându-i pe membrii grupului;
- putem porni de la experți sau de la informatori-cheie (*reputational case selection*);
- îl putem întreba pe oricare dintre intervievați: „Cunoașteți pe cineva care a trăit aceeași experiență? o experiență opusă? ...care gândește la fel / altfel decât dumneavoastră?”.

Principala critică adusă cercetărilor calitative este aceea că nu lucrăm cu noțiunea de reprezentativitate statistică a eșantionului. Acest fapt îi face pe unii să considere că nu putem niciodată generaliza rezultatele unei cercetări calitative și că, în consecință, acest tip de cercetare nu are o valoare reală.

Antropologii aduc mai multe contraargumente la acest punct de vedere.

Primul contraargument este acela că, în domeniile socioumane, generalizarea nu constituie întotdeauna scopul cunoașterii.

Al doilea contraargument este acela că, de fapt, avem posibilitatea să generalizăm chiar pornind de la cercetări calitative. Eșantionarea calitativă este legată de noțiunea de relevanță teoretică. Aceasta înseamnă că alegem o unitate de eșantionare sau alta în funcție de dimensiunile teoretice ale obiectului cercetării (așa cum le-am definit prin cadrul conceptual și prin întrebările de cercetare) și de ipotezele formulate eventual pe parcurs.

Mărimea eșantionului. Nu există o regulă. Și în această privință judecăm în funcție de scopul cercetării. Întrucât eșantionarea nu se realizează la începutul, ci pe parcursul cercetării, putem decide oricând fie să ne oprim, fie să continuăm.

Decidem să ne oprim atunci când:

- nu mai avem timp sau resurse;
- informația pe care o obținem se repetă, constatăm că – de la o vreme, oricât am varia cazurile – nu mai obținem nimic nou; vorbim despre saturație a datelor (saturație empirică); unii cercetători consideră că saturația datelor apare, de obicei, după 30 de cazuri;
- am obținut deja un model teoretic coerent și consistent al acțiunii cercetate (saturație teoretică).

În toate cazurile, vom avea grijă ca în raportul de cercetare:

- să raportăm / descriem foarte exact structura eșantionului (număr total, structură pe sexe, pe vârste, în funcție de alte variabile considerate semnificative și de care am ținut cont în alegerea cazurilor);
- să precizăm rațiunile pentru care ne-am oprit.

Persoana poate fi abordată:

- contact față în față;
- contact telefonic;
- contact printr-o formă de corespondență.

Pentru o eficientă comunicare cu grupul-țintă al cercetării, trebuie să fie respectate următoarele principii: acordul informat; protecția bunăstării psihologice; contribuțiile individuale ale celor intervievați; confidențialitatea răspunsurilor individuale etc.

Specificul interviurilor calitative constă mai ales în utilizarea întrebărilor deschise și în același timp focalizate (open-ended).

O întrebare de interviu calitativ trebuie să fie în primul rând:

- ✓ o întrebare deschisă, adică o întrebare prin care îl stimulăm pe subiect:
 - să ne vorbească despre ce înțelege el prin noțiunea sau noțiunile pe care i le propunem (de exemplu: familie, democrație etc.);
 - să aleagă liber temele concrete pe care le abordează și momentele în care le abordează; o să ne vorbească pe larg despre experiențele sale, trăirile, opiniile sale etc.;
 - să folosească cuvintele sale, formele sintactice pe care le folosește de obicei, limbajele paraverbale și non-verbale cu care e deprins;
- ✓ o întrebare focalizată, prin care îi comunicăm subiectului problematica generală care ne interesează și despre care dorim să ne vorbească (de exemplu: „Vă rog să-mi povestiți despre cum ați devenit om de afaceri”).

Caracteristici ale **întrebărilor „bune”** sunt:

- să fie neutre: să nu lase să se vadă punctul de vedere, atitudinea cercetătorului cu privire la tema discutată sau la cele spuse de subiect;
- să fie singulare, univoce: fiecare item să conțină o singură întrebare;
- să fie clare: să-l ajutăm pe subiect să înțeleagă despre ce anume vrem să ne vorbească; să-l facem să se simtă „în largul lui” (nu ignorant, inconfortabil, confuz etc.); este indicat să folosim termenii utilizați de subiecții înșiși în viața lor cotidiană.

Tipuri de întrebări:

- factuale: Ce gen de emisiuni urmăriți la TV?
- de cunoaștere: Care drepturi ale pacientului cunoașteți?
- de opinie: Cum apreciați calitatea serviciilor medicale din localitatea dvs.?

În ce cazuri aplicăm metoda interviului?

Primul criteriu – utilizăm interviul pentru cazurile în care dorim să culegem experiențe, practici, sentimente, gânduri, intenții, interpretări, așteptări, judecăți evaluative, din perspectiva particulară a diferitelor ca-

tegorii de subiecți care trăiesc aceeași situație / experiență și exprimate în limbajul lor. Din acest motiv, subiecții cercetării calitative sunt numiți adesea și informatori (ne oferă informații detaliate despre viața lor și a grupurilor din care fac parte).

Al **doilea** criteriu îl constituie natura obiectului cercetat. Apelăm la interviu atunci când acțiunile studiate au avut loc în trecut și nu pot fi reconstituite altfel decât apelând la memoria participanților.

Tematica și sarcinile seminarului

METODA INTERVIULUI CALITATIV

Sarcini de învățare/evaluare

- Tema: *Cum alege adolescenții să își petreacă timpul?* Gândiți-vă la diferite strategii de eșantionare. Argumentați alegerile făcute.
- Identificați și analizați diferite posibilități de a soluționa problema refuzului respondenților de a participa la interviu.
- Elaborați strategii de acces la subiecții din următoarele categorii: soldați, elevi, polițiști etc.

Bibliografie:

1. AGABRIAN, M. *Cercetarea calitativă a socialului*. Iași: Institutul European, 2004.
2. BABAN, A. *Metodologia cercetării calitative*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
3. CHELCEA, S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica, 2004.
4. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
5. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

4. INTERVIUL DE GRUP

Unități de conținut

- Caracteristica generală a metodei interviului de grup
- Tipuri de interviu de grup
- Etapele interviului de grup: organizarea focus grupului, elaborarea demersului interogativ, realizarea interviului de grup, încheierea interviului de grup

Obiective

Studentii vor urmări:

- să descrie metoda interviului de grup;
- să compare diverse interviuri de grup;
- să analizeze particularitățile organizării unui interviu de grup;
- să elaboreze un ghid de interviu pornind de la scopul și obiectivele formulate ale unui proiect de cercetare.

Cuvinte-cheie: *focus grup, mini focus grup, focus grup online, ghid de interviu.*

Focus grupul – interviuri realizate sub forma unor ședințe la care participă între 8 și 12 persoane, care răspund la întrebări sau dezbate o anumită temă introdusă de unul sau doi moderatori. Pe lângă structura clasică, pot fi utilizate și alte modalități de organizare a focus grupului:

- Focus grup pe două căi (*two-way focus group*), în care unul dintre grupuri observă și discută interacțiunile și concluziile celuilalt grup.
- Focus grup cu doi moderatori cooperanți, în care unul dintre moderatori administrează conținutul discuțiilor, iar celălalt are grijă ca toate subiectele propuse să fie atinse.
- Focus grup cu doi moderatori opozanți, cei doi moderatori adoptând în mod deliberat o poziție contradictorie.
- Focus grup moderat de participanți, în care unul sau mai mulți participanți sunt invitați să adopte poziția de moderator.

- Mini focus grup, format dintr-un număr mai redus de participanți (4-5) față de numărul standard (8-12).
- Focus grup online, în care participanții nu se află în aceeași încăpere, ci comunică prin intermediul tehnologiei.

Metoda focus grup are o serie de **avantaje**, dintre care cele mai importante sunt:

- Relativa ușurință a organizării, nu sunt costisitoare, iar flexibilitatea formatului și a întrebărilor permite adaptarea la o varietate destul de mare de probleme de cercetare.
- Poate fi utilizat chiar și cu participanți cu un nivel redus de instruire (inclusiv cu copii).
- Înregistrarea discuțiilor permite analiza contribuțiilor fiecărui participant.
- Oferă o cantitate mare de informații datorită variatelor interacțiuni pe durata sesiunilor.
- Favorizează spontaneitatea participanților, precum și oportunitatea fiecăruia de a se manifesta în limita disponibilității sau competenței în raport cu un anumit aspect discutat.
- Stimulează dezvoltarea de interacțiuni și relații interpersonale.

Dintre **dezavantaje** menționăm:

- Dificultatea de control mai redusă a moderatorului decât în cazul unui interviu individual. De aici poate rezulta fie o risipă de timp, fie abandonarea unor teme importante, din cauza altora, mai puțin relevante, care disipează atenția și interesul participanților.
- Datele pot fi uneori mai dificil de analizat, din cauza amestecului de informații relevante cu discuții, comentarii sau divagații irelevante.
- Relevanța concluziilor poate fi pusă sub semnul incertitudinii, din cauza volumului și reprezentativității grupului.
- Impactul moderatorului asupra opiniilor participanților este una dintre obiecțiile cele mai importante. Modul în care acesta pune întrebările și dirijează discuțiile poate orienta în mod sistematic opiniile participanților ca efect al statutului de autoritate. De asemenea, opiniile personale pot fi influențate de „presiunea” grupului.

În ciuda popularității incontestabile a metodei, focus grupul nu este potrivit pentru orice problemă de cercetare. Astfel, Smithson (2008) consideră că acesta nu este recomandabil:

- în cazul subiectelor sensibile, care ating probleme de ordin personal sau intim (aspecte familiale, religioase, sexuale etc.);
- în mediul instituțional, participanții pot avea rețineri în a-și exprima față de colegi opiniile cu privire la aspecte negative de la locul de muncă, referitoare la modul de organizare, climatul interpersonal sau relațiile de conducere;
- atunci când obiectivul cercetării este acela de a obține informații de profunzime, deoarece discuțiile în grup se mențin, de regulă, la nivelul informației „de suprafață”;
- atunci când participanții au o atitudine ostilă și, din acest motiv, nu este recomandabil să fie utilizat în medii sau situații marcate de probleme, tensiuni sau conflicte acute.

O variantă de focus grup este „metoda Delfi”, care presupune un grup centrat pe un proces decizional, al cărui obiectiv este acela de a evalua probabilitatea de apariție a unui anumit eveniment. Ideea de bază a acestui tip de cercetare este aceea că persoanele care dețin un nivel ridicat de competență în domeniul respectiv sunt cele mai potrivite pentru a face o prognoză sau pentru a extrapola tendințele existente la un moment dat.

Intervențiile moderatorului în timpul focus grupului:

- ascultarea activă: posturi corporale care exprimă atenția, interesul, concentrarea. Interjecții și comentarii scurte: „AAA”, „Așa”, „Înțeleg”;
- prefațările și tranzițiile: „Spuneți mai devreme că...” „Unii povestesc că...”;
- aprofundarea unor teme: explicitarea raționamentelor; comunicarea unei opinii sau experiențe diferite; întrebările directe; intervenții în vederea testării unor ipoteze, rezumăm, reformulăm;
- intervenții pentru controlul focalizării și creșterea calității răspunsurilor: „Ceea ce îmi spuneți ne va ajuta foarte mult la...”;

- întreruperile: le avem când subiectul se abate prea mult de la tema / scopul interviului. Cum întrerupem? Delicat: „Vă întrerup, pentru că nu vreau să pierdem o idee pe care ați formulat-o mai devreme...”.

Ultima frază a interviului trebuie să fie una în care ne exprimăm încă o dată mulțumirea pentru timpul acordat și mai ales pentru ajutorul foarte prețios în realizarea scopului cercetării. Înregistrarea audio-video (film, caseta audio) asigură cel mai înalt grad de fidelitate și validitate, cu condiția să controlăm calitatea înregistrării. Interviurile sunt transcrise integral; ele formează corpusul de date pe care se realizează prelucrările și interpretările.

Focus grupurile pot fi utilizate pentru a cerceta domenii noi sau pentru a examina întrebările de cercetare cunoscute din perspectiva participanților, pentru a identifica și aborda probleme importante. Metoda focus grup poate fi folosită ca metodă de cercetare independentă sau în combinație cu alte metode de cercetare cantitativă și calitativă. Pentru unele studii focus grupurile sunt utilizate ca unica abordare de colectare a datelor, însă ele sunt un instrument de cercetare mult mai convingător atunci când sunt combinate cu alte metode, cum ar fi interviuri individuale aprofundate, observație participativă sau ancheta.

Tematica și sarcinile seminarului

INTERVIUL DE GRUP

Sarcini de învățare/evaluare

- Tema cercetării: Impactul literaturii extracurriculare asupra formării sistemului de valori al adolescenților. Scopul este aprecierea de către adolescenți a impactului lecturii extracurriculare asupra sistemului lor valoric, asupra constituirii și evoluției propriei personalități.
- Sarcina studentului: formulați obiectivele apoi elaborați un ghid de interviu pe care să îl putem aplica adolescenților.

Bibliografie:

1. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
2. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
3. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
4. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

5. METODA STUDIULUI DE CAZ

Unități de conținut

- Caracteristica generală a studiului de caz
- Tipurile studiului de caz
- Etapele studiului de caz
- Limitele studiului de caz

Obiective

Studentii vor urmări:

- să descrie metoda studiului de caz;
- să analizeze tipurile studiului de caz;
- să evalueze etapele studiului de caz;
- să aplice metoda studiului de caz la o problemă din domeniul socialului.

Cuvinte-cheie: studiu de caz, tipuri de studiu de caz, studiu de caz intrinsec, studiu de caz instrumental, studii colective de caz.

Studiul de caz reprezintă o modalitate de cercetare intensivă a unei anumite entități individuale sau colective, cu ajutorul unor mijloace variate: interviu, chestionar, observație, studiul documentelor etc.

Shinebourne (2011) consideră că studiul de caz oferă posibilitatea de a obține o mare cantitate de informații cu privire la o anumită persoană și modul în care aceasta se adaptează la o anumită situație specifică. Uneori, abordarea unui caz particular poate să facă parte dintr-un studiu mai larg, care implică un număr mai mare de participanți. În mod obișnuit, studiul de caz este o modalitate de cercetare care își găsește utilitatea atunci când subiectul cercetării prezintă, prin el însuși, o importanță deosebită (de exemplu, personalități cu realizări deosebite în plan social, artistic, sportiv etc.) sau prin natura excepțională a experienței sale individuale (de exemplu, militari cu experiența războiului, persoane care au supraviețuit lagărelor de concentrare etc.). De asemenea, studiul de caz este justificat atunci când cazul respec-

tiv ridică probleme care se cer imperios rezolvate. De exemplu, orice intervenție psihoterapeutică se constituie pe baza unui studiu de caz, așa cum o organizație aflată în dificultate poate fi abordată prin metoda studiului de caz.

Studiile de caz nu sunt dedicate verificării ipotezelor, ci, mai ales, descrierii aprofundate a unor situații complexe și, eventual, formulării unor ipoteze care pot face obiectul unor cercetări de confirmare.

În ce privește problema cantitativ *versus* calitativ, studiul de caz nu ar trebui să facă apel doar la metodele calitative, metodele de cercetare cantitative și calitative ar trebui să se regăsească în egală măsură în arsenalul metodologic utilizat în cadrul studiilor de caz.

Schempp (1995) a efectuat un studiu de caz al cărui obiectiv a fost achiziția cunoștințelor cu privire la procesul de predare de către profesorii de liceu. Subiectul cercetării a fost un singur profesor de liceu, supus investigației pe durata unui an școlar. Pentru recoltarea datelor au fost utilizate diverse tehnici specifice metodei etnografice: observarea neparticipativă, analiza documentelor și produselor activității, stimularea amintirii cu ajutorul înregistrărilor video, interviuri formale și informale.

Rezultatele studiului au condus la identificarea unui număr de cinci categorii distincte de cunoștințe profesionale: organizarea clasei (asigurarea ordinii în clasă), comportamentul de predare (format, cu precădere, prin observarea altor profesori), importanța tematicii predate (derivată din experiența anterioară, din propriile interese și din interesele elevilor), cunoștințe pedagogice (demonstrație, exerciții și activități) și condiții externe (reglementări generale și politici interne ale școlii).

Deosebim trei tipuri de studiu de caz:

- studiul de caz intrinsec, care se focalizează pe descrierea și înțelegerea unicității cazului studiat;
- studiul de caz instrumental, vizează aspecte de profunzime, care pot susține dezvoltări teoretice;
- studii colective de caz, în care analiza se extinde la mai multe cazuri, de regulă în scopuri instrumentale.

Data fiind limitarea extremă a eșantionului, selecționarea cazului (cazurilor) este esențială pentru relevanța unei astfel de cercetări. În mod obișnuit, alegerea cazului este dictată de rațiunea cercetătorului, dar și de accesibilitatea cazului. Cu toate acestea, se vor favoriza cazurile care prezintă cea mai mare relevanță în raport cu obiectivul sau obiectivele cercetării. Soluțiile recomandate în acest sens sunt: alegerea cazurilor tipice, alegerea cazurilor deviate sau alegerea câtorva cazuri cu variabilitate maximă.

Etapele studiului de caz:

- determinarea obiectului de studiu. Decizia alegerii unui subiect de cercetare se poate reflecta ulterior asupra traseului și rezultatelor cercetării. Tema de studiu aleasă trebuie să fie suficient de largă pentru a permite spațiu de manevră în culegerea datelor, ordonarea lor, analiza și interpretarea acestora;
- alegerea cazului în sine, care nu trebuie să fie una întâmplătoare. Cazul ales trebuie să fie strategic pentru obiectul de studiu, să aibă maximă relevanță din punctul de vedere al aplicabilității practice;
- cadrul teoretic urmează să ne ajute la o mai bună interpretare sau înțelegere a cazului studiat. Literatură aleasă nu trebuie să fie neapărat centrată pe obiectul de studiu ales, ci ar trebui să ofere posibilitatea dezvoltării unor scheme de interpretare susceptibile să furnizeze soluții pentru cazul ales;
- colectarea și organizarea datelor culese. Plecând de la premisa că pe parcursul documentării se adună o multitudine de date, e important să stabilim criteriile în baza cărora ordonăm și selectăm datele sau informațiile relevante pentru cazul studiat;
- analiza datelor și elaborarea concluziilor. Scopul final al oricărui studiu de caz e acela de a identifica modele de acțiune, de a oferi înțelesuri și interpretări și, nu în ultimul rând, de a construi o nouă teorie care să fie aplicabilă la o clasă de procese sau fenomene similare.

Limitele studiului de caz:

- accesul la date și informații: a) indivizi (șefii din anumite instituții pot interzice angajaților să vorbească despre problemele existente în instituție, să nu ofere anumite informații cerute în scopul cercetării) sau grupuri ce limitează accesul la date și informații; b) calitatea subiecților care furnizează datele necesare (în acest caz este vorba de calitatea persoanelor autorizate să furnizeze date valide din cadrul proceselor sau fenomenelor studiate);
- înțelegerea (pre-înțelegerea) fenomenului studiat – în primul rând este nevoie de înțelegerea fenomenului pe care îl investigăm pentru ca ulterior să-l putem prezenta și altora.

Tematica și sarcinile seminarului

METODA STUDIULUI DE CAZ

Sarcini de învățare/evaluare

- Pornind de la tema „Persoanele în situație de stradă. Cazul cerșetorilor din Chișinău sau din orașul în care locuiți”, proiectați etapele unui studiu de caz: începând cu formularea scopului, obiectivelor, selectarea metodelor, elaborarea instrumentelor, eșantionare, cercetare de teren.

Bibliografie:

1. AGABRIAN, M. *Cercetarea calitativă a socialului*. Iași: Institutul European, 2004.
2. BABAN, A. *Metodologia cercetării calitative*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
3. CHELCEA, S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica, 2004.
4. MIFTODE, V. *Tratat de metodologie sociologică*. Iași: Lumen, 2011.
5. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

6. ANALIZA DOCUMENTELOR SOCIALE

Unități de conținut

- Definiții ale documentului social
- Tipuri de documente
- Etapele analizei de conținut a documentelor

Obiective

Studentii vor urmări:

- să definească noțiunea de document social;
- să analizeze diverse tipuri de documente;
- să evalueze etapele analizei de conținut a documentelor;
- să argumenteze importanța documentelor sociale în cercetarea socială.

Cuvinte-cheie: document, tipuri de documente, măsurători, analiză.

Cercetarea calitativă poate găsi o importantă sursă de informații într-o varietate de documente publice (ziare, reviste, înregistrări oficiale, documente de arhivă etc.) sau private (memorii, jurnale personale, notițe, însemnări etc.). Cel mai important **avantaj** al surselor documentare constă în faptul că ele prezintă situații și evenimente așa cum au fost ele consemnate în limbajul personal al autorilor și fără să fi fost afectate de orientări induse de cercetător. Printre **dezavantaje**, consemnăm: dificultatea de a le localiza și de a avea acces la ele, surse documentare rare, cu caracter personal sau clasificate; faptul că de multe ori pot fi inexacte, incomplete sau pur și simplu neautentice. Atunci când sunt scrise de mână, citirea lor poate fi o problemă, mai ales dacă sunt documente vechi.

Includem în această categorie **sursele sonore** (benzi audio, fișiere computerizate) sau vizuale (filme, fotografii, schițe). Una dintre modalitățile de utilizare a imaginilor, de exemplu, poate fi aceea de a fi arătate participanților la studiu, ca suport pentru amintiri sau comentarii. Avantajul informațiilor audio este similar celor documentare.

În ce privește **informațiile vizuale**, acestea excelează prin concretețe. Ca dezavantaje, trebuie să menționăm dificultatea de transcriere, în cazul surselor audio, și problemele de interpretare în cazul celor vizuale. Atunci când se utilizează fotografii, concluziile cercetării pot fi afectate de modul de selecționare a acestora, atunci când sunt alese doar o parte dintr-un număr existent mare. Nu doar fotografiile pot constitui surse de informații calitative, ci și producțiile artistice, cum ar fi desenele sau picturile (Ouellette, 2003).

Pentru analiza datelor calitative nu există un standard unic, ci mai degrabă anumite practici uzuale și recomandări. Cele mai importante dintre acestea ar putea fi următoarele:

- Datele recoltate trebuie aduse din forma lor inițială într-o formă analizabilă. De exemplu, interviurile sau înregistrările audio/video trebuie transcrise, fie pe hârtie, fie în format electronic. Formatul transcrierii va trebui să permită adnotarea și marcarea ulterioară.
- Identificarea aspectelor elementare semnificative pentru categorii interpretative mai generale. În acest scop, se dezvoltă o schemă de codificare care se aplică în mod sistematic pe materialul recoltat.
- Analiza (codificarea) și interpretarea se desfășoară în paralel, fiind dependente una de alta. Totuși, dat fiind caracterul intuitiv-reflexiv și interpretativ al procesului, este de așteptat ca soluțiile inițiale să fie contrazise pe parcursul analizei, ceea ce solicită modificări, inclusiv la nivelul codificărilor elementare. Din acest motiv, analiza datelor calitative este un proces reiterativ, de multe ori laborios.
- În final, concluziile reprezintă rezultatul unui proces de interpretare personală, care corespunde înțelegerii și viziunii cercetătorului cu privire la informația recoltată și la subiectul supus cercetării.

Principalele categorii de documente sunt:

- Documente aflate în custodia instituțiilor publice – rapoarte, statistici, dări de seamă. Există și documente, la care cercetătorii au acces restricționat sau la care accesul le este interzis. Este vorba de acele documente care vizează aspecte ale vieții personale (exemplu: date despre venit, fișe medicale). Numai în situații speciale se

poate ajunge la ele, în cazul analizelor instituționale, dar și atunci trebuie păstrată confidențialitatea privind datele culese.

- Documente private – jurnale, scrisori. Acestea sunt greu de accesat, de verificat modul și momentul în care au fost realizate.

Utilizarea arhivelor oficiale prezintă o importanță adesea hotărâtoare, dar întâmpină unele dificultăți greu de înlăturat:

- a) în primul rând, arhivele nu sunt accesibile oricând și oricui, datorită caracterului secret al unei părți însemnate a documentelor;
- b) în al doilea rând, arhivele nu sunt complete, nu cuprind tot ceea ce, de regulă, trebuie să cuprindă; „locurile albe” sunt greu de completat datorită dinamicii fenomenelor sociale „înregistrate” și datorită rolului celor care au sarcina să redacteze documentele și să constituie arhivele. Dacă toate documentele oficiale, afirmă Maurice Duverger, ar fi conservate în arhive și dacă ar putea fi consultate și cunoscute, atunci științele sociale ar face mari progrese. Este adevărat că documentele oficiale nu spun totul, dar ne dau uneori informații indispensabile. Însă unele documente se pierd sau se distrug, iar cele care se păstrează nu sunt totdeauna accesibile echipelor de antropologi, sociologi etc.

Etapele analizei de conținut a documentelor. Primul pas îl reprezintă parcurgerea în întregime a documentului supus analizei. În urma familiarizării cu materialul e posibilă formularea unor ipoteze, categorii și a unor indici direct numărabili în text. Transcrierea acestor ipoteze este, de fapt, realizarea unei grile după care analizăm textul. Odată ce avem grila de categorii și / sau sistemul de indicatori, apare problema numărării efective în text. Ne interesează identificarea unităților de analiză favorabile, nefavorabile sau neutre referitoare la tema aleasă.

Tematica și sarcinile seminarului

ANALIZA DOCUMENTELOR SOCIALE

Sarcini de învățare/evaluare

- Documentele au fost clasificate de diverși autori după conținutul lor (documente individuale și colective), după originea lor (personale și oficiale), după forma lor (statistice și literare) sau după natura lor (directe și indirecte, originale și reproduse) etc. Selectați un tip de documente sociale, realizați analiza lor.

Bibliografie:

1. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
2. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
3. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
4. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

7. ANALIZA DE CONȚINUT

Unități de conținut

- Particularitățile analizei de conținut
- Analiza de conținut cantitativă *versus* analiza de conținut calitativă
- Etapele analizei de conținut calitative

Obiective

Studentii vor urmări:

- să distingă caracteristicile analizei de conținut;
- să stabilească tipurile de analiza calitativă;
- să delimiteze etapele analizei de conținut;
- să realizeze analiza de conținut a articolelor din ziar, de pe un site la o temă.

Cuvinte-cheie: *analiză de conținut, analiză calitativă, analiză cantitativă.*

Analiza de conținut este o metodă de studiere și analiză a comunicării într-o modalitate sistematică, obiectivă și cuantificabilă în scopul de a măsura variabile. Analiza conținutului reprezintă o serie de tehnici de cercetare cantitativ-calitativă a comunicării verbale și non-verbale, în scopul identificării și descrierii obiective și sistematice a conținutului manifest și/sau latent, pentru a trage concluzii privind individul și societatea sau comunicarea însăși, ca proces de interacțiune socială.

Tipuri de conținut:

- presa poate fi privită ca sursă de informații și ca fenomen social;
- literatura – este o exponentă a unei epoci redând faptele, evenimentele, stările de spirit, opiniile și mentalitățile epocii tratate;
- documentele fotografice și cinematografice, pe care le vedem ca: documente propriu-zise (înregistrarea originală) și reproduceri ale unor documente (fotocopiere);
- documentele fonetice – putem studia tonul răspunsurilor, siguranța

sau ezitățile subiecților, contextul în care se desfășoară dialogul operator-subiect etc.;

- obiectele casnice, numite și obiecte document, care pot fi supuse următoarelor tipuri de analiză: 1) materială (prin identificarea materiei prime și a fabricației identificăm nivelul de civilizație); 2) tehnologie (metodologia de fabricație); 3) simbolică – semnificația în cultura respectivă.

Metoda analizei de conținut are o serie de caracteristici:

1. Obiectivitatea – analiza trebuie să fie exclusiv științifică, deci se va supune unor reguli și exigențe precise și adecvate, rolul lor fiind de a permite compararea și veridicitatea rezultatelor.
2. Sistematizarea – odată stabilit scopul, întreg conținutul informațional va fi ordonat și integrat în categoriile stabilite.
3. Cuantificarea – vizează numărarea sau măsurarea unor elemente semnificative, calculul frecvenței unor unități de analiză (cuvinte, concepte sau „unități de semnificație”).

Analiza de conținut poate fi calitativă, ceea ce înseamnă că nu măsurăm sau numărăm nimic exact, ci stabilim doar temele principale și frecvența lor de apariție, urmând în final ierarhizarea lor.

Tipuri de analiză de conținut:

1. După tipul de cercetare:
 - analize de explorare (domeniul pe care îl studiem este insuficient cunoscut);
 - analize de verificare (sunt supuse verificării anumite ipoteze, ceea ce înseamnă că dispunem de o serie de informații în legătură cu domeniul vizat).
2. După metoda folosită:
 - analize cantitative – se definesc prin determinarea frecvenței aspectului pe care îl urmărim;
 - analize calitative – urmăresc determinarea gradului de noutate, interesul și valoarea unei teme.
3. După conținutul vizat, există:
 - analize interne – fără de a face trimitere la context;
 - analize externe – analize plasate în context.

4. După gradul de profunzime, se remarcă:
- analize asupra conținutului manifest, adică imediat sesizat;
 - analize asupra conținutului latent, adică ascuns.

Trei tipuri de analiză:

- 1) analiză deschisă – nu avem categorii prestabilite, ci ele apar treptat pe măsură ce intrăm în contact cu tipuri specifice de informații;
- 2) analiză închisă – presupune existența unor categorii prestabilite în care vom clasifica și grupa documentele;
- 3) analiza mixtă.

Etapele analizei conținutului

1. Alegerea temei de cercetare
2. Stabilirea materialului pentru analiză – materialul poate fi extrem de diversificat: texte, filme, benzi audio; conținutul său poate să vizeze probleme din diferite sfere ale vieții sociale; perioada de timp la care facem referire: dacă dorim să surprindem o imagine de moment, o „fotografie” a situației actuale, ne vom cantona pe ziarele, revistele recente; dacă dorim să surprindem evoluția în timp a diferitor însușiri psihice, morale, politice etc. ale unei categorii sociale, vom face o analiză longitudinală, adică vom studia ziarele, revistele etc. apărute de-a lungul anilor.
3. Eșantionarea – nu vom supune studiului orice fel de material, înțelegând prin aceasta sursa sa. Dacă facem analiza de conținut asupra unor materiale provenite din presă, se dorește a se ține cont de prestigiul ziarului, revistei, postului de radio sau televiziune, prestigiul lor fiind asociat cu ideea de seriozitate și veridicitate a informațiilor vehiculate. În eșantionare se va ține cont de:
 - tendința primară – conținutul informațional al unui ziar se modifică în funcție de conținutul numărului anterior;
 - tendința ciclică – anumite teme sunt reluate după o anumită perioadă de timp;
 - tendința de compensare – prezența unei informații în ziar într-o zi scade posibilitatea apariției ei în ziua următoare.

4. Alegerea procedurii de analiză – putem alege între diferite procedee de analiză: analiza frecvențelor, analiza tendinței, analiza evaluativă și analiza contingenței:
 - a) unitatea de înregistrare – se face la nivel semantic (teme, concepte) sau la nivel aparent lingvistic (cuvinte, frază, paragraf), sau semnificații intelectuale ori afective;
 - b) unitatea de context – permite să determinăm dacă unitatea de înregistrare are o orientare pozitivă, neutră sau negativă. Paragraful poate fi folosit ca unitate de context pentru o frază, propoziție sau cuvânt;
 - c) unitatea de numărare – deși poate fi identică cu unitatea de înregistrare (ex.: cuvântul) sunt preferate unitățile de numărare cu caracteristici fizice evidente (lungime, suprafață, durată de timp), adică cm, cm², coloana, rândul, pagina (pentru publicații), numărul de minute sau ore (pentru emisiuni radio-tv, filme etc.).

Tematica și sarcinile seminarului

ANALIZA DE CONȚINUT

Sarcini de învățare/evaluare

- Realizați analiza de conținut cantitativ-calitativă a știrilor de la un post de televiziune (buletinul de știri de la Pro TV sau TV 8 etc.)

Bibliografie:

1. MIFTODE, V. *Tratat de metodologie sociologică*. Iași: Lumen, 2011.
2. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
3. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
4. VLĂSCLEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

8. PRELUCRAREA, ANALIZA ȘI INTERPRETAREA DATELOR CALITATIVE

Unități de conținut

- Prelucrarea, analiza și interpretarea datelor
- Reguli de analiză și interpretare a datelor
- Raportul de cercetare – părțile lui componente

Obiective

Studentii vor urmări:

- să determine esența prelucrării, analizei și interpretării materialului cules pe teren;
- să analizeze regulile de analiză și interpretare a datelor;
- să evalueze părțile componente ale raportului de cercetare.

***Cuvinte-cheie:** analiza datelor, interpretarea datelor, raport de cercetare.*

Analiza datelor reprezintă etapa cea mai importantă în dezvoltarea, confirmarea, extinderea sau reproducerea unei teorii. Această analiză, pentru fiecare caz particular, implică în primul rând generarea unor concepte printr-un proces de observare a realității, de descompunere a fenomenelor în elementele lor componente și reasamblarea lor în modalități noi.

Procedee de analiză a conținutului

Dezvoltarea tehnicii analizei conținutului oferă în prezent un larg evantai de procedee, începând cu analiza de frecvență și terminând cu analiza computerizată a conținutului. Alegerea unui procedeu sau altuia impune moduri specifice de determinare a unităților analizei conținutului. Pe de altă parte, alegerea procedeeului de analiză este în funcție de tema de cercetare și de materialul ce urmează a fi supus analizei.

Analiza frecvențelor reprezintă procedeul clasic al analizei conținutului. Ea constă în determinarea numărului de apariții ale unităților

de înregistrare în sistemul categoriilor de analiză. De exemplu, se numără cuvintele care reflectă afecțiune ce apar într-un discurs, se identifică citatele dintr-un text și se compară frecvența lor într-un alt text. Când unitatea de înregistrare este tema, se determină prezența unei anumite teme într-un material dat.

Analiza tendinței pornește de la analiza frecvențelor, urmărind să se pună în evidență, în cadrul comunicării, atitudinea pozitivă, neutră sau negativă a emițătorului față de o persoană, o idee, un fapt social, un eveniment istoric. Ca și în cazul analizei frecvențelor, se începe prin identificarea temelor, fiecare temă fiind clasificată după poziția pozitivă, neutră sau negativă exprimată. Se calculează frecvența unităților în legătură cu tema și se raportează la numărul lor total. Odată identificate temele, se trece la clasificarea lor după cum atitudinea este „neutră“ sau „contra“.

Evidențierea tendinței se face prin formula:

$AT = F - D / L$ (când se iau în calcul numai unitățile de conținut în legătură cu tema) sau

$AT = F - D / T$ (când se ia în calcul numărul total de unități de conținut),

unde:

AT = indicele de analiză a tendinței

F = numărul de unități favorabile (pozitive, „pro” etc.)

D = numărul de unități defavorabile (negative, „contra” etc.)

L = numărul de unități în legătură cu tema

T = numărul total de unități (conținutul total).

Observăm că cele două formule dau indici de tendință diferiți, pentru că numitorul fracției este diferit. Conținutul în legătură cu tema cuprinde totalul unităților favorabile, defavorabile și neutre, în timp ce la conținutul total se mai adaugă și numărul unităților fără legătură cu tema a cărei tendință o calculăm. Să luăm următorul exemplu, construit pentru demonstrație: din 462 de numere de ziar analizate s-au repetat 389 de articole care tratează modul de desfășurare a activităților cultural-artistice în diferite centre universitare. În 276 de cazuri conținutul articolelor scoate în evidență calitatea

lor de excepție; în 63 de situații se amintesc și unele lipsuri; iar în 50 de cazuri se analizează exclusiv neîmplinirile. Intuitiv, ne dăm seama că ziarul respectiv prezintă în mod favorabil activitatea desfășurată. Dar cât de favorabil? Indicele tendinței ne-o poate spune cu precizie.

Acest indice, calculat după o formulă sau alta, ne permite să comparăm atitudinea exprimată printr-o sursă de informații cu cea exprimată prin intermediul celeilalte surse. Dacă analizăm, comparativ, un alt ziar (un eșantion de 503 numere) sau același ziar, dar dintr-o altă perioadă de timp, putem avea următoarea situație: în 266 de articole se apreciază rezultatele pozitive; 35 de articole cuprind aprecieri laudative, dar și critice; 53 de articole sunt critice. Fără calcularea indicelui de tendință ne-ar fi greu să comparăm poziția celor două surse de informații. În cazul al doilea, indicele de tendință este de +0,60 sau, conform formulei care ia în calcul conținutul total, +0,42.

Analiza realizată evidențiază faptul că ambele ziare apreciază pozitiv activitatea cultural-artistică. Cel de-al doilea ziar analizat face mai multe semnalări pozitive decât primul, dar se preocupă într-o măsură mai mică decât primul de aspectele acestei activități.

Pentru calcularea tendinței, în analiza conținutului poate fi utilizată și o formulă mai dezvoltată, care ia în considerare concomitent atât conținutul în legătură cu tema, cât și conținutul total: simbolurile se păstrează, iar T reprezintă numărul total al unităților de conținut.

Aplicând această formulă, constatăm că valoarea indicelui de tendință al primului ziar este de +0,284. Indicele de tendință al celui de-al doilea ziar este de -0,255. De aici rezultă că prima sursă de informare are o atitudine, în ansamblu, mai favorabilă față de desfășurarea activităților cultural-educative decât cea de a doua.

În formulele prezentate, unitățile conținutului neutre nu au fost luate direct în calcul. Studiile efectuate au relevat însă rolul lor în determinarea indicelui de tendință. Așa cum remarcau D. Harold, H. Lasswell și N. Leites (1965), indicele de tendință descrește în valoare absolută atunci când crește numărul de unități de conținut neutre; dacă toate unitățile de conținut în legătură cu tema dată sunt neutre, atunci indicele de tendință este egal cu zero; dacă nu există unități neutre, indicele de tendință rezul-

tă din raportarea numărului de unități favorabile la numărul unităților de conținut defavorabile.

Analiza evaluativă reprezintă un procedeu al analizei conținutului propus de Charles E. Osgood (1959). Se face distincție între obiectul atitudinii (O) și evaluarea obiectului (E). Ca obiect al atitudinii întâlnim diferitele unități sociale (familia, grupul, colectivitatea etc.) sau fenomenele și procesele sociale (democrația constituțională, tranziția, privatizarea etc.), iar ca evaluare luăm în considerare toate determinările calitative ale unităților sociale (coeziunea, caracterul progresist, eroic etc.). Aplicarea procedurii de analiză evaluativă impune transformarea aserțiunilor din text în construcții sintactice echivalente semantic, astfel încât să apară foarte clar obiectul atitudinii și evaluarea.

În mod concret analiza evaluativă presupune:

- a) Identificarea tuturor aserțiunilor din text referitoare la obiectul atitudinii. Pentru a preîntâmpina eventualele distorsiuni, obiectele atitudinii sunt înlocuite cu simboluri (literele mari ale alfabetului). Se codifică prin același simbol fie elementele unei mulțimi, fie mulțimea ca unitate integratoare.
- b) Identificarea expresiilor care conțin determinări directe și a expresiilor care conțin determinări indirecte. Toate expresiile care conțin ca obiect al atitudinii unitatea socială, fenomenul sau procesul ce ne interesează sunt transformate în expresii sintactice simple care pun în evidență: subiectul, predicatul și complementul.
- c) Expresiile transformate sunt evaluate, acordându-se ponderi (între +3 și -3) predicatelor și complementelor. Se analizează, deci, direcția și intensitatea atitudinilor, întocmindu-se apoi câte o foaie de codificare pentru fiecare obiect al atitudinii ce ne interesează.

Evaluarea fiecărei propoziții, produsul dintre direcția și intensitatea atitudinii, poate lua valori pozitive sau negative.

Raportul de cercetare

Raportul de cercetare are următoarele componente:

- Pagina de titlu: indică tema cercetării, cine a realizat-o.
- Rezumatul conține principalele elemente: ipotezele, metodele

aplicate și principalele rezultate. Rezumatul se scrie la finalul redactării raportului, dar este plasat după pagina de titlu.

- Cuprinsul indică capitolele și subcapitolele cu indicarea paginii pentru fiecare dintre ele.
- Introducerea: prezintă argumentarea importanței și necesității cercetării realizate, un rezumat al rezultatelor cercetării.
- Conținutul – este organizat în capitole și subcapitole. Aici regăsim metodologia cercetării realizate. Sunt prezentate rezultatele cercetării și interpretarea lor.
- Concluzii și recomandări. Aici sunt prezentate concluziile care se desprind din cercetare și se oferă soluții pentru anumite probleme, bazate pe rezultatele cercetării realizate.
- Referințe bibliografice – indică sursele folosite. Sursele folosite sunt aranjate în ordine alfabetică. Exemplu de sursă folosită: SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
- Anexele – conțin tabele, grafice, rezultate ale unor teste statistice.

Tehnoredactarea publicațiilor. În general se alege un font lizibil cum este Times New Roman, caractere de 12, în tabele caracterul poate fi de 10 dar nu mai mic. Distanța dintre rânduri 1.5., textul să fie alineat stânga-dreapta. Tabelele și figurile folosite trebuie să fie numerotate. În general, trebuie de consultat cerințele de publicare a rezultatelor cercetărilor științifice acolo unde urmează să apară conținutul redactat: universitate, academie de știință, publicații în reviste științifice etc.

Tematica și sarcinile seminarului

PRELUCRAREA, ANALIZA ȘI INTERPRETAREA DATELOR CALITATIVE

Sarcini de învățare/evaluare

- Evaluați importanța prelucrării, analizei și interpretării datelor calitative în cercetarea științifică.

Bibliografie:

1. MIFTODE, V. *Tratat de metodologie sociologică*. Iași: Lumen, 2011.
2. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
3. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
4. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

9. VALIDITATEA ȘI FIDELITATEA ÎN CERCETAREA CALITATIVĂ. ETICA ÎN CERCETAREA CALITATIVĂ

Unități de conținut

- Validitatea și fidelitatea în cercetarea calitativă
- Probleme de etică în cercetarea calitativă
- Etica cercetării potrivit standardelor Asociațiilor de Antropologie

Obiective

Studentii vor urmări:

- să analizeze validitatea și fidelitatea în cercetarea calitativă;
- să asigure validitatea și fidelitatea datelor obținute în cercetările calitative realizate în cadrul lucrului individual;
- să identifice problemele de etică în cercetarea calitativă;
- să analizeze căile de soluționare a problemelor de etică;
- să justifice particularitățile comportamentului cercetătorului în timpul organizării și desfășurării cercetării.

***Cuvinte-cheie:** validitate, fidelitate, etică în cercetarea calitativă, probleme de etică.*

Obiectivitatea este o realizare simultană a unei cât mai bune fiabilități și a cât mai bune validități. **Fidelitatea** se referă la gradul în care descoperirile [finding] sunt independente de circumstanțele accidentale ale cercetării, iar **validitatea** la gradul în care datele sunt interpretate într-un mod corect.

Validitatea, fiabilitatea și credibilitatea constituie criteriile cel mai frecvent utilizate în evaluarea calității unei cercetări (cantitative sau calitative). La acestea se adaugă etica cercetării, care se referă la respectarea drepturilor subiecților cercetării (oamenilor care sunt cercetați).

În sensul cel mai larg, validitatea se referă la credibilitatea comparativă a rezultatelor și interpretărilor: ce argumente avem că o propoziție cu privire la un obiect este mai „bună”, mai „valabilă”, mai credibilă decât o alta?

Proceduri prin care putem construi și întări validitatea

Proceduri generale:

- Interacțiunea între cercetător și grupul studiat (contact direct sau proximitate)
- Durata mare a observațiilor; revenirea în același teren
- Înregistrarea cât mai fidelă a datelor
- „Triangularea” (punerea în perspectivă reciprocă a):
 - ✓ perspectivelor teoretice;
 - ✓ tehnicilor de culegere a datelor (combinarea unor tehnici diferite);
 - ✓ perspectivelor subiective:
 - mai mulți cercetători diferiți (vârstă, sex, educație etc.), eventual adepți ai unor puncte de vedere diferite;
 - repetarea observațiilor / interpretărilor pe care le face același cercetător în „terenuri” diferite, în condiții diferite, la momente diferite.
- Explicitarea alegerilor făcute în fiecare fază a cercetării
- Reflecția critică asupra alegerilor făcute
- Supunerea acestor alegeri unei evaluări / critici externe
- Refutarea, căutarea cazurilor negative, care contrazic datele deja culese sau interpretările făcute
- Introducerea în analiză a cazurilor / situațiilor atipice
- Coerența internă a datelor
- Plauzibilitatea, verosimilitudinea, „autenticitatea”: subiecților li se restituie rezultatele și se verifică în ce măsură se recunosc sau nu în modelul construit de cercetător („Ați spus că... Să înțeleg că...” sau „Lăsați-mă să reformulez. E corect dacă spun că...”)
- Compararea cu rezultatele altor cercetări (validitate externă)
- Respectarea exigențelor etice.

Fiabilitatea / fidelitatea (reliability):

- Se referă la independența rezultatelor de un context concret, particular al acțiunii
- Rezultatele sunt repetabile, reproductibile în contexte diferite
- Permite generalizarea rezultatelor

- Pentru un instrument de cercetare (de regulă, chestionar): aceeași procedură de măsurare conduce cu regularitate la același rezultat, indiferent de condiții.

Proceduri prin care putem construi și întări fiabilitatea cunoașterii

Toate procedeele de întărire a validității sunt și proceduri de întărire a fiabilității (pentru o populație sau o locație dată, o cercetare validă e și fiabilă; inversa nu este însă valabilă).

Alte proceduri:

- Repetarea sistematică a observațiilor (interviurilor) și înregistrarea cât mai fidelă a datelor
- Varierea cazurilor, „terenurilor” sau a site-urilor
- Varierea condițiilor naturale de observare (intervievare): anotimpuri, noapte / zi, perioade ale zilei, spații diferite etc.
- Plauzibilitatea, verosimilitudinea, „autenticitatea”: cititori din alte grupuri decât cele cercetate ce se recunosc în modelul construit de cercetător.

Criteriile evaluării unei cercetări științifice:

1. Abordează o temă de interes social, actuală;
2. Este documentată: pornește de la cele mai noi descoperiri deja realizate în domeniu (referințe bibliografice relevante și recente);
3. Interes pentru obiectivitatea rezultatelor:
 - a) validitate;
 - b) fiabilitate;
 - c) autorii conștientizează cât mai multe surse de distorsiune în procesele de recoltare și prelucrare a datelor, precum și în procesele de interpretare și prezentare a rezultatelor și caută modalități pentru a le diminua;
 - d) explicitează toate acestea, oferindu-i cititorului atent posibilitatea să judece limitele de validitate a concluziilor;
 - e) autorii explicitează în ce măsură rezultatele pot fi generalizate sau transferate;
4. Interes pentru protecția subiecților cercetării sau / și consimțământ informat;

- a) autorii respectă rigorile etice impuse de normele legale și profesionale în vigoare (uneori, acestea se pot contrazice);
- b) explică modalitățile prin care au asigurat protecția subiecților sau/și au obținut consimțământul informat.

Etica cercetătorului

Patru concepte de bază definesc conduita etică:

Protecția subiecților prin:

- confidențialitate: informațiile „crude” furnizate de actorii sociali (ceea ce povestesc ei) sunt cunoscute doar de operatori și de membrii echipei de cercetare; nu sunt făcute publice decât rezultatele obținute în urma prelucrărilor; ușor de realizat în cazul anchetelor prin chestionar, dar mai dificilă în cazul cercetărilor calitative; nu este necesară întotdeauna (dacă nu există niciun risc real pentru actorii sociali, ori dacă ei își asumă riscurile după ce au fost informați corect);
- anonimat: informațiile „crude” pot fi dezvăluite (putem reproduce pasaje lungi din interviuri), dar numele și alte date de identificare ale actorilor sociali (persoane, instituții, organizații, colectivități) nu sunt dezvăluite; nimeni în afară de cercetători nu poate face cu certitudine legătura între o relatare și un actor social; anonimizarea începe chiar din momentul înregistrării datelor (în fișele sau notele de observație, în transcrierea interviurilor) – numele actorilor sociali sunt șterse sau modificate.
- ✓ Consimțământul informat al subiectului sau al tutorelui legal: acesta trebuie să accepte să fie interviuat, observat etc., după ce i s-au furnizat toate detaliile cu privire la: instituția care realizează cercetarea; tema, scopul și beneficiarul cercetării; ce se întâmplă cu înregistrările, în ce fel vor fi citate extrasele din interviuri etc.
- ✓ Reciprocitatea: ce primesc subiecții în schimbul informațiilor furnizate și al timpului alocat?
- ✓ Evitarea raportului de putere: cercetătorul nu trebuie să se plaseze în poziție dominantă în raport cu subiecții.

Tematica și sarcinile seminarului

VALIDITATEA ȘI FIDELITATEA ÎN CERCETAREA CALITATIVĂ. ETICA ÎN CERCETAREA CALITATIVĂ

Sarcini de învățare/evaluare

- De analizat sursa indicată: Iphofen AcSS R. Research Ethics in Ethnography/Anthropology. https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/ethics-guide-ethnog-anthrop_en.pdf
- De identificat coduri de etică în antropologie ale altor autori, de comparat cu cel propus spre analiză.

Bibliografie:

1. SANDU, Ș.A. *Elemente etice implicate de propunerea de cercetare*. <http://www.eiaecsad.usv.ro/manuale/Elemente-etice.pdf>
2. ȘANDOR, S.D. *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*. <http://www.apubb.ro/wp-content/uploads/2011/02/Support-MTCS-Ro.pdf>
3. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
4. VLĂSCEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

10. TRIANGULAREA. PUBLICUL CERCETĂRIILOR

Unități de conținut

- Tipuri de triangulare: triangularea metodologică, triangularea datelor, triangularea investigatorului, triangularea teoretică
- Publicul cercetărilor antropologice
- Diseminarea rezultatelor cercetărilor

Obiective

Studentii vor urmări:

- să determine caracteristicile triangulării;
- să argumenteze necesitatea triangulării ca condiție a validității cercetării sociale;
- să implementeze tipurile de triangulare în realizarea cercetărilor, studiilor individuale;
- să înțeleagă necesitatea diseminării rezultatelor cercetărilor.

Cuvinte-cheie: *triangulare, triangulare metodologică, triangularea datelor, triangularea investigatorului, triangulare teoretică, publicul cercetării, diseminare.*

Triangularea este definită ca fiind combinația a două sau mai multe surse de date, investigatori, abordări metodologice, perspective teoretice. Triangularea permite validarea datelor obținute: verificare și control reciproc al datelor obținute din surse diferite, cu metode diferite, de către cercetători diferiți.

Deosebim următoarele **tipuri de triangulare:**

- triangularea metodologică – constă în faptul că se apelează la diferite metode de culegere a datelor (interviu, focus grup, anchetă etc.) pentru a micșora deficiențele pe care le au metodele date. Să contrabalansăm deficiențele unei metode cu punctele forte ale alteia;

- triangularea datelor – se apelează la diverse surse de culegere a acestor date (furnizori publici și privați de servicii sociale, din mediul urban și rural) etc., în dependență de scopul cercetării;
- triangularea investigatorului – implică utilizarea în studiu a mai multor observatori, interviuatori sau analiști de date. Datele culese de un cercetător trebuie să fie puse la dispoziția altor cercetători pentru ca aceștia să le poată confirma sau nu analiza. Dacă există divergențe în interpretările noastre și cele ale altor cercetători, atunci acestea trebuie reconsiderate;
- triangularea teoretică – prevede că interpretarea datelor se va face plecând de la mai multe cadre teoretice, iar combinarea lor îl va face pe cercetător să ia în considerare mai mult de un singur unghi de interpretare.

Denzin vorbește, în 1978, despre triangularea nedefinită, care se referă la situațiile când cercetătorul propune participanților la studiu versiunile preliminare ale analizelor datelor pentru a obține reacția lor și pentru a corecta, dacă este cazul, orientarea interpretărilor sale.

Primii cărora, de obicei, le sunt comunicate rezultatele unei cercetări sunt membrii universității – profesori, colegi, studenți. Ei sunt interesați de cadrul teoretic, materialul factual și metodologic utilizat în cercetare, aspectele etice și criteriile de validitate. Pe de altă parte, factorii de decizie solicită informații practice relevante pentru probleme organizaționale și administrative actuale. Practicienii au nevoie de informații necesare pentru o mai bună înțelegere a clientului, a funcționării grupului sau organizației, sugestii practice privind îmbunătățirea procedurilor de lucru, reformarea practicilor deja existente etc. Publicul nespecializat așteaptă fapte noi, idei pentru reformarea practicilor și politicilor prezente, informații ghid pentru o mai bună manevrare a universului cotidian sau pentru obținerea unor servicii mai bune din partea instituțiilor sau practicienilor, asigurarea că și ceilalți au experimentat probleme de viață pe care le au ei înșiși. Pentru publicul nespecializat informațiile se prezintă într-un limbaj simplu, curent.

Tematica și sarcinile seminarului

TRIANGULAREA. PUBLICUL CERCETĂRIILOR

Sarcini de învățare/evaluare

- Gândiți-vă la 2-3 teme/probleme de cercetare a socialului. Determinați metodele care pot fi aplicate. Argumentați importanța triangulării datelor, metodelor și cercetătorului în aceste cazuri.
- Informați-vă privind subiectul: Diseminarea rezultatelor cercetărilor științifice.

Bibliografie:

1. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
2. MUCCHIELLI, A. (coord.) *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. / Trad. rom. de Veronica Suciu. Iași: Polirom, 2002.
3. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
4. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
5. VLĂSCLEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

VI. BIBLIOGRAFIE

1. AGABRIAN, M. *Cercetarea calitativă a socialului*. Iași: Institutul European, 2004.
2. BABAN, A. *Metodologia cercetării calitative*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
3. CAUC, I., MANU, B. etc. *Metodologia cercetării sociologice*. <ftp://ftp.ulim.md/Psihologie/2009-2010/psihologie%20si%20A.S/Zubesnschi%20%20Mariana/Esantionare%20si%20sondaj%20de%20opinie/Materiale%20aditionale/Metodologia%20cercetarii%20sociologice.pdf>
4. CHELCEA, S. *Inițiere în cercetarea sociologică*. București: Comunicare.ro, 2004.
5. CHELCEA, S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica, 2004.
6. CRĂCIUN, C. *Metode și tehnici de cercetare*. București: Editura Universitară, 2015. ISBN 978-606-28-0356-8 http://intermaster.geo.unibuc.ro/wp-content/uploads/2014/10/9.-Craciun-Cerasella_Metode.pdf
7. ILUȚ, P. *Abordarea calitativă a socioumanului*. Iași: Polirom, 1997.
8. KING, G., KEOHANE, R., VERBA, S. *Fundamentele cercetării sociale*. Iași: Polirom, 2000.
9. MĂRGINEAN, I. *Proiectarea cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 1999.
10. MIFTODE, V. *Tratat de metodologie sociologică*. Iași: Lumen, 2011.
11. MILCU, M., BRATE, A.T., SUMEDREA, A.G. *Cercetare cantitativă versus cercetare calitativă: abordări interdisciplinare*. București: Editura Universitară, 2017.
12. MOSCOVICI, S., BUSCHINI, F. *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Polirom, 2007.
13. MUCCHIELLI, A. (coord) *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. / Trad. rom. de Veronica Suci. Iași: Polirom, 2002.

14. POPA, M. *Metodologia cercetării (note de curs): Noțiuni de cercetare calitativă*, 2016. https://apio.ro/upload/mc11_cerc_calit_12.pdf
15. SANDU, A. *Elemente etice implicate de propunerea de cercetare*. <http://www.eiaecsad.usv.ro/manuale/Elemente-etice.pdf>
16. SANDU, A. *Metode de cercetare în știința comunicării*. Iași: Lumen, 2012.
17. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative*. Iași: Polirom, 2004.
18. ȘANDOR, S.D. *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*. <http://www.apubb.ro/wp-content/uploads/2011/02/Support-MTCS-Ro.pdf>
19. ȚURCAN, N. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Editura Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu”, 2021.
20. VLĂSCLEANU, L. *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. Iași: Polirom, 2013.

VII. CERINȚE PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Activitatea de cercetare individuală va avea în centru temele prevăzute de curriculum. Fiecare student va avea de realizat în mod individual un proiect de cercetare, care va fi evaluat cu notă. Criteriile de evaluare se vor pune ținându-se cont de includerea tuturor componentelor cerute, respectarea curriculumului, prezentarea la timp, gradul de originalitate și promovarea valorilor intelectuale și culturale.

Nr. crt.	Denumirea disciplinei de studiu +nr. de ore LI	Sarcini	Strategii de realizare	Produs final	Criterii de evaluare
1.	Metode calitative în cercetarea socială 30 ore	Proiectarea unor cercetări având ca grup-țintă grupuri socioculturale izolate. Înțelegerea structurii unui proiect de cercetare din domeniul Antropologiei, Sociologiei identificând metodele calitative și tehnicile adecvate	Studentii urmează să realizeze un proiect al cercetării respectând toate etapele: documentarea, crearea unui plan de lucru, formularea principalei ipoteze de lucru; alegerea metodei, descrierea metodei și a grupului - țintă analizat,	Raport al proiectului de cercetare la una dintre temele alese de către student.	LI are un volum de 10 pagini (caracter 12, spațiu 1,15); anexarea instrumentelor de lucru (ghidul de interviu, chestionarul, fișa de observație etc.); argumentarea actualității temei de cercetare; sunt selectate metode/tehnici adecvate temei propuse spre cercetare (universul cercetării, metoda de cercetare, eșantionul etc., instrumentul de cercetare – ghid de interviu, chestionar, grilă, test etc.);

		de elaborare a unui astfel de proiect conform scopului și obiectivelor stabilite.	realizarea investigației propriu-zise pe teren, interpretarea și analiza datelor, formularea concluziilor și recomandărilor.		datele sunt analizate și interpretate în mod obiectiv și cu fundamentare teoretico-conceptuală; analizarea critică, individuală a rezultatelor cercetării; este utilizat limbajul de specialitate; este demonstrată ipoteza de lucru; sunt formulate concluzii și recomandări.
--	--	---	--	--	--

Proiect de cercetare

Alegeți subiectul de cercetare. Documentați-vă și analizați materialele deja existente. Elaborați designul cercetării. Argumentați tema de cercetare. Alegeți metodele. Aplicați instrumentele elaborate de către dvs. pe teren. Analizați conținutul cules pe teren. Prezentați rezultatele proiectului cercetării.

În cadrul evaluării se va ține cont de acuratețea proiectării etapelor cercetării, de corectitudinea activității pe teren, de prelucrarea și analiza realizate de către student, de corectitudinea formulării concluziilor și recomandărilor. Forma de prezentare va respecta normele gramaticale și normele de redactare a unui text științific (foi A4, 12 p. Times New Roman, 1.15 între rânduri. Alinierea sus și jos 2.5, stânga 3, dreapta 1).

Scopul proiectului de cercetare realizat este ca studenții să aplice cunoștințele căpătate în cadrul cursului *Metode calitative în cercetarea socială* și să înțeleagă importanța lucrului de teren al unui antropolog. Grupurile - țintă pe care le sugerăm sunt: minoritățile culturale, comunitățile religioase, grupurile cu interese comune etc. Ca problemă de cercetare poate fi cercetarea atitudinii față de persoanele aparținând acestor comunități, relațiile interpersonale cu ceilalți care nu fac parte din comunitate etc. Tema generală de la care ar putea porni poate fi *Etnografia cotidianului*.

VIII. LISTA PROIECTELOR DE CERCETARE

Elaborarea unei comunicări/prezentări PPT la una dintre temele propuse:

- Metode de cercetare calitativă în științele educației
- Metoda observației participative în cercetarea cotidianului
- Metodele calitative utilizate în cercetarea pieței
- Metode și tehnici de cercetare în antropologie
- Metoda interviului individual în cercetarea socialului
- Metode calitative, tehnici și instrumente de cercetare
- Metode centrate pe analiza conduitei: observația, studiul de caz
- Limitele metodelor calitative
- Protocolul studiului de caz: elementele lui
- Importanța studiilor pilot în cercetările calitative
- Elaborarea ghidului de interviu (studiu în baza diferitor cercetări calitative)

Tatiana MĂRGĂRINT

**METODE CALITATIVE ÎN CERCETAREA
SOCIALĂ**

Ghid metodic

Redactare – *Ariadna Strungaru*
Asistență computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 28.08.2023. Formatul 60 x 84 ¹/₁₆
Coli de tipar 4,0. Coli editoriale 2,5.
Comanda 38. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009